

voor zoover die kosten niet zijn omschreven in artikel 67 dezer begrooting", en dit artikel wordt uitgetrokken tot een bedrag van f 1000,00.

Het totaal van de XIXde afdeeling wordt uitgetrokken tot een bedrag van f 84 620,00.

XXSTE AFDEELING.

Artikel 175. Wachtgelden, wordt *verhoogd* met f 325,00 en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van f 1125,00.

Het totaal van de XXste afdeeling wordt uitgetrokken tot een bedrag van f 3 123 075,00.

XXIISTE AFDEELING.

Artikel 186. Verbetering van Rijksgebouwen en werken enz., wordt aangevuld met de beide navolgende onderdeelen, welke onderdeelen worden uitgetrokken tot de daarachter vermelde bedragen:

ii. bouwen van een magazijn voor springmiddelen in het fort *de Pol* f 1520,00;

jj. uitbreiden van de kazernementen te *Delft* en te *Gouda* f 4430,00.

Het artikel wordt mitsdien verhoogd met f 5950,00 en alzoo uitgetrokken tot een bedrag van f 696 500,00.

Het totaal van de XXIIste afdeeling wordt uitgetrokken tot een bedrag van f 896 450,00.

Het totaal van het VIIIste hoofdstuk wordt uitgetrokken tot een bedrag van *zeven en twintig millioen, eenhonderd vier en zeventig duizend eenhonderd veertig gulden* (f 27 174 140,00).

Artikel 2 van het wetsontwerp.

Onder de hierin vermelde artikelen, welke door overschrijving uit artikel 190 kunnen worden aangevuld, wordt tusschen „164” en „165” ingelascht „164 bis” en voor „186 *hh*” gelezen „186 *jj*”.

BEGROOTING VAN UITGAVEN TEN BEHOEVE VAN DE VOLTOOIING VAN HET VESTINGSTELSEL, DIENST 1905.

VOORLOOPIG VERSLAG.

Het afdeelingsonderzoek van het wetsontwerp heeft aanleiding gegeven tot de volgende opmerkingen en beschouwingen.

Er waren leden, die verklaarden door de kennisneming van deze begrooting en van de Memorie van Toelichting teleurgesteld te zijn. Ten vorigen jare scheen de kans niet gering, dat aan de voltooiing der Stelling van Amsterdam voortaan in een sneller tempo dan tot dusverre zou worden gewerkt. Aan het slot van de Nota, welke tijdens de behandeling van de loopende Vestingbegrooting aan de Kamer werd overgelegd, heette het, dat de quaestie der afwerking voor de toekomst een punt van overweging bij de Regeering uitmaakte. En de Minister scheen ten aanzien van den uitslag vol goeden moed. In de Memorie van Antwoord verklaarde hij, dat de overwegingen nog niet waren afgevoerd en hij tot zijn leedwezen dus nog geen mededeelingen kon doen, maar gaf hij daarnaast de verzekering, dat met ernst zou worden getracht om althans te geraken tot spoedige voltooiing van de eerste groep werken, in de Nota bedoeld. In de vergadering der Tweede Kamer van 21 December voegde de Minister aan de verklaring, dat de overweging nog hangende was en zijne ambtgenooten moesten worden geraadpleegd, den wensch toe, dat, al mocht dan niet alles wat hij verlangde worden bereikt, het toch daarheen zou kunnen worden geleid, dat er een snellere gang in de werkzaamheden zou komen dan tot dusverre.

Thans blijkt evenwel uit de Memorie van Toelichting maar al te duidelijk, dat op bespoedigde afwerking althans voorshands geen uitzicht bestaat. Van het aangaan van eene geldleening om daaruit de kosten voor de voltooiing der Stelling in den kortst mogelijken tijd te dekken, is geen sprake meer; zelfs van eene vluigere afwerking dan bij den bouw van twee forten per jaar wordt niet meer gerept. Terwijl de Nota gewaagde van verschillende groepen van werken, die in een verschillend tempo zouden worden uitgevoerd, heeft de Minister zich bij deze begroting bepaald tot het uittrekken van een zoodanig totaal bedrag, dat met het afwerken van de Stelling kan worden voortgegaan op de wijze, die in de laatste jaren gevolgd is. De zaak is, zooals in de Memorie van Toelichting wordt opgemerkt, met ernst overwogen, maar de toestand van 's lands geldmiddelen liet snellere voltooiing van de Stelling niet toe. Kortom alles is in elk opzicht gebleven als van ouds.

De leden, die hierop wezen, verklaarden nog niet te weten, wat hun in dezen te doen staat. Waar aan voortgaan met de voltooiing der Stelling op den gebruikelijken voet groote nadeelen zijn verbonden, zooals meermalen is uiteengezet en door den Minister trouwens ook niet wordt ontkend, achten zij het wel bedenkelijk, daartoe hunne medewerking te blijven verleen. Daarom wenschten zij eerst nog nadere inlichtingen te ontvangen. Kan in het geheel geen uitzicht worden geopend, dat in volgende jaren, wanneer de uitgaven, die voor de verwapening der bereden artillerie gevorderd worden, de begroting niet meer zullen bezwaren, zal kunnen worden besloten tot het aangaan van eene geldleening om daaruit de kosten van de voltooiing der Stelling te dekken? Zoo neen, wat is daarvan de reden? Bestaat tegen het aangaan van eene geldleening voor dit doel principieel bezwaar? Zoo ja, bestaan er dan geen principieele bedenkingen tegen eene afwerking van de Stelling op den thans gebruikelijken voet, waarbij jaar in jaar uit belangrijke bedragen op de begroting worden uitgetrokken, zonder dat de minste zekerheid bestaat, dat niet de Stelling na hare eindelijke voltooiing verouderd en de daaraan ten koste gelegde millioenen vrijwel weggeworpen zullen blijken te zijn. Laat de toestand van 's lands geldmiddelen, om van 's lands veiligheid nu nog te zwijgen, dit dan wel toe? Waarom moet hier te lande op zoo heel andere wijze worden gehandeld dan in andere landen van de grootte en de financieele draagkracht van Nederland — in België bij voorbeeld — waar een werk als dit dadelijk krachtig wordt aangepakt en binnen den kortst mogelijken tijd wordt voltooid?

Andere leden meenden, dat de toestand van 's lands geldmiddelen hier den doorslag behoort te geven. Terwijl voor de verbetering der levende strijdkrachten groote sommen worden gevorderd, kunnen niet te gelijker tijd voor de doode weermiddelen aanzienlijke bedragen worden beschikbaar gesteld. Deze leden zagen er trouwens ook niet zooveel bezwaar in, dat aan de voltooiing der Stelling niet sneller dan tot dusver zou worden gewerkt. Het West- en Noordwestfront van de Stelling is voltooid en er wordt, blijkens de Memorie van Toelichting, naar gestreefd, de verdere wijze van afwerken zoodanig te doen geschieden, dat, zooveel mogelijk, voor een aaneengesloten gedeelte der Stelling een afgerond geheel wordt verkregen. De Stelling moge dan al niet geheel voltooid zijn, zij is toch wel met hoop op goeden uitslag te verdedigen.

Enkele leden bleven het zeer twijfelachtig vinden, of de Stelling ook na hare voltooiing met goed gevolg zou kunnen worden verdedigd. Komen de sluizen van IJmuiden in handen van den vijand, of worden zij, door een bombardement uit zee, vernield, gaat dan niet de geheele Stelling verloren? Zal niet reeds een dreigen van den vijand om den Noorder-Lekdijk door te steken en daarmede het vruchtbaarste gedeelte van ons land onder water te zetten, genoeg zijn om de Stelling ten spoedigste te doen overgeven?

Deze leden hoopten, dat de Minister zou willen mededeelen, welke de totale uitgaven zullen zijn voor de algeheele afwerking en voltooiing van de Stelling van Amsterdam.

Van verschillende zijden werd aangedrongen op de instelling van eene enquête-commissie, die zoo uit financieel als uit technisch oogpunt zou hebben na te gaan, of de Stelling van Amsterdam moet worden voltooid dan wel met hare verdere afwerking ten spoedigste moet worden opgehouden.

Gevraagd werd naar den stand van het vraagstuk der approviandeering van de Stelling van Amsterdam. Heeft men de overtuiging, dat dit vraagstuk voor oplossing vatbaar is en, zoo ja, is het sinds de behandeling van de loopende Vestingbegrooting zijne oplossing reeds eenigszins naderbij gekomen? Kunnen de totale uitgaven voor approviandeering wellicht reeds bij benadering worden opgegeven?

In de Memorie van Toelichting wordt medegedeeld, dat de Minister zich vleit, bij de mondelinge behandeling van deze begrooting nadere inlichtingen te kunnen verstrekken ter zake van de capaciteit van de prise d'eau der drinkwatervoorziening en, in verband daarmee, van de wenschelijkheid van de uitbreiding der installatie. Mochten alsdan reeds genoegzame gegevens verzameld zijn, zoo wordt aan deze mededeeling toegevoegd, om tot de beoogde uitbreiding te kunnen besluiten, dan zal nader worden overwogen, in hoeverre het wenschelijk en mogelijk zal zijn, daarvoor nog voor 1905 een bedrag aan te vragen,

Men meende, dat de bedoeling wel niet zal zijn om tijdens de mondelinge behandeling, dus staande de vergadering, den betrekkelijken begrootingspost met de voor de uitbreiding noodige som te verhoogen. Mocht dit in 's Ministers voornemen liggen, dan wenschte men reeds nu te verklaren, dat men tegen zoodanige handelwijze bezwaar zou moeten maken. Ware het niet mogelijk de zaak bij suppletoire begrooting aanhangig te maken? Dit zou zeker veel regelmatiger zijn en eene deugdelijke behandeling van de aangelegenheid kunnen bevorderen.

Toen ten vorigen jare in het Voorloopig Verslag betreffende de Vestingbegrooting inlichtingen werden gevraagd omtrent de resultaten van de dien zomer gehouden vesting-manoeuvres, is geantwoord, dat daaromtrent nog geene rapporten waren ingekomen. Gevraagd werd, of de bedoelde rapporten inmiddels zijn ontvangen en, zoo ja, of de Minister dan bereid zoude zijn ze openbaar te maken of ze althans ter griffie van de Kamer te doen neerleggen ter inzage van de leden.

Gevraagd werd of de eerstgebouwde forten en in het bijzonder dat te Abcoude nog bestand zijn tegen het moderne geschut.

Ook werd gevraagd, of het waar is, wat men had vernomen, dat drie stukken zwaar geschut in fort Durgerdam niet konden worden afgeschoten, omdat hun basis niet sterk genoeg was en deze kanonnen daarom naar Nieuwediep zijn vervoerd.

Gevraagd werd, of naar 's Ministers overtuiging de vesting Neuzen in haar tegenwoordigen toestand met het fort Ellewoutsdijk in staat is, al dan niet gesteund door de vloot, onze neutraliteit op de Schelde te handhaven. Op een bepaald antwoord op deze vraag zou men prijs stellen.

Art. 4. Sommige leden gaven met het oog op den toestand van 's lands geldmiddelen in overweging, dit jaar niet te beginnen met het afwerken van de forten bij Kudelstaart en bij de Kwakel en dus den daarvoor op de begrooting uitgetrokken post van f 300 000 alsnog terug te nemen.

In de Memorie van Toelichting wordt medegedeeld, dat het, om technische redenen, wenschelijk is gebleken, den bouw van het fort bij Hoofddorp niet te overhaasten. Men vroeg daaromtrent nadere inlichtingen.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs den 18den November 1904.

RÖELL.
DUYMAER VAN TWIST.
VAN HEEMSTRA.
DRUCKER.
MARCHANT.